

Wstęp

Nauka płynąca ze sztuki – sztuka uprawiania nauki

Zebrane w monografii teksty obejmują bardzo zróżnicowaną problematykę teoretyczną i metodologiczną – ich wspólnym motywem jest szeroko rozumiana korelacja nauki i sztuki. Decyzja o takim doborze treści ma dwojakie uzasadnienie. Z jednej strony wynika z przekonania o konieczności udostępnienia materiałów zebranych w trakcie dwóch konferencji naukowo-artystycznych, które zostały zorganizowane wspólnie przez Katedrę Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej (Wydział Filologiczny Uniwersytetu Łódzkiego) oraz Polskie Stowarzyszenie Strategii Twórczych w latach 2017–2019 i których motywem przewodnim była wspomniana współzależność nauki i sztuki. Konferencje te miały otwarty, międzydziedzinowy charakter, co zaowocowało bardzo zróżnicowanymi reakcjami teoretycznymi i metodologicznymi. Moglibyśmy oczywiście pokusić się o bardziej dyscyplinowo zdyscyplinowane ujęcie zebranych wypowiedzi, jednak byłoby to nieuczciwe wobec uczestników (którzy doskonale wiedzą, w czym brali udział) i nieadekwatne wobec samej idei takich spotkań. I tutaj pojawił się drugi powód – nazwijmy go historycznym. Jego korzenie sięgają pierwszej międzydziedzinowej konferencji zorganizowanej przez prof. Joannę Ślósarską i prof. Grażynę Habrajską w 2015 roku („Autoetnografia i komunikacja twórcza”, 12–13 maja, Łódź). W jej trakcie uczestnicy nie tylko brali udział w obradach naukowych, ale również mieli możliwość uczestniczenia w cyklu warsztatów twórczych i bezpośredniego zmierzenia się z artystycznym i komunikacyjnym procesem twórczym. W tej inicjalnej edycji przeprowadzono warsztaty literackie (Michael Fleischer – „Haiku”), rzeźbiarskie (Zofia Władysławowa – „Geopoetyka materii rzeźbiarskiej”) i komunikacyjne (Mariola Wojtkiewicz – „Trening komunikacji twórczej przez dramę”). Przedstawione zostały również dwa zrealizowane wcześniej projekty twórcze: filmowy („Przystanek dla bocianów” Józefa Romasza) i teatralny („Sen nocy letniej” Katarzyny Wielechowskiej) – przy czym prezentacja obejmowała wszystkie etapy ich powstawania oraz efekty artystyczne i społeczno-komunikacyjne. Tak więc sztuka nie została potraktowana jedynie jako przedmiot naukowego badania,

ale także, na równych prawach, jako przestrzeń doświadczania procesu twórczego i komunikacyjnego. Tak pomyślane forum wymiany obejmowało wzajemne uzupełnianie się humanistycznych badań naukowych z twórczą praktyką artystyczną i komunikacyjną w kształtowaniu szerokiej perspektywy poznawczej (Habrajska, Ślósarska, 2016).

Kolejna konferencja miała bardziej refleksyjny charakter – poświęcona została pamięci Joanny Ślósarskiej (zm. 1 października 2016 r.). Wtedy również po raz pierwszy pojawiła się formuła „nauka płynąca ze sztuki – sztuka uprawiania nauki”, która najlepiej – naszym zdaniem – oddawała złożoną, twórczą postawę naszej Przyjaciółki, Koleżanki i Nauczycielki (Bartosiak, Habrajska, 2018). Zaproponowaliśmy zatem perspektywę, w której twórczość naukowa i artystyczna stanowią komplementarne i wzajemnie nieredukowalne sfery aktywności, mogące – mimo swojej autonomii – z jednej strony kreatywnie inspirować, z drugiej zaś ukazywać nowe ścieżki indywidualnego i kulturowo-cywilizacyjnego rozwoju. Nie sugerowaliśmy ograniczeń teoretyczno-metodologicznych, zachęcając jednocześnie do podejmowania zgodnych z osobistymi preferencjami i projektami egzystencjalnymi ujęć – tak homogenicznych, jak i interdyscyplinarnych.

W drugiej edycji („Strategie i procesy twórcze – praktyki artystyczne, analityczne, interpretacyjne”, 14–15 maja 2018 r., Łódź) postanowiliśmy skupić się na tematyce związanej z tradycją analizy i interpretacji dzieł sztuki, zjawisk artystycznych i procesów twórczych – szczególną uwagę chcieliśmy poświęcić szeroko rozumianym aspektom ludzkiego poznania i poznawania przez sztukę, a także kształtowania kulturowego środowiska dla twórczego życia. Powróciliśmy również do warsztatów twórczych, które z początku traktowane były trochę jak „dodatkowy program artystyczny”, często pojawiający się w trakcie konferencji naukowych w postaci prezentacji, wystaw czy spektakli. Chcieliśmy jednak, aby praktyki artystyczne stały się integralnym składnikiem badawczo-komunikacyjnym naszych spotkań. Ten aspekt, trochę nieoczekiwanie, zyskiwał coraz większy udział w kolejnych konferencjach, szczególnie w edycji poświęconej komunikacyjnemu potencjałowi natury („Drzewo i kamień – komunikacyjny potencjał natury”, 13–14 maja 2019 r., Rogów). Tę trzecią konferencję z cyklu „Nauka sztuki – sztuka nauki” poświęciliśmy przede wszystkim problematyce związanej z wykorzystaniem i komunikowaniem doznań, doświadczeń, konceptualizacji, wyobrażeń i ekspresji natury w możliwie szerokim, wielodyscyplinarnym ujęciu. Okazało się, że zarówno sam temat badawczy, jak i różnorodne warsztaty i prezentacje twórcze zyskały większą uwagę i popularność, niż zakładaliśmy. Nie sposób w tym miejscu opisać dokładnie wszystkich tych działań – być może uda nam się przedstawić je w jakiś inny sposób... Planowaliśmy czwartą edycję, również poświęconą komunikacyjnemu potencjałowi natury („Góra i strumień”, 13–15 maja 2020 r.), jednak

ze względu na ograniczenia pandemiczne nie mogliśmy się spotkać. Konieczność zrezygnowania z istotnego elementu konferencji – warsztatów związanych z naturą i osadzonych w naturze (konferencja miała się odbyć w lesie nad jeziorem) – spowodowała, że postanowiliśmy nie organizować konferencji w trybie zdalnym. Dwa teksty zamykające niniejszą publikację oparte są na przygotowanych właśnie na tę konferencję referatach.

Kompozycja tomu jest rizomatyczna. Nie zostały wyodrębnione działy tematyczne, choć daje się zauważyć pewne dominanty tematyczno-metodologiczne. Pierwsze dwa teksty (Elżbieta Tabakowska, *Poetyka widzenia Joanny Ślósarskiej, teoria widzenia Władysława Strzebińskiego, teoria języka RONALDA W. LANGACKERA*, Justyna Fruzińska, *Ulotne duchy. Indianie w poezji Philipa Freneau i Williama Cullena Bryanta a koncepcje rasowe dziewiętnastowiecznej nauki*) są ściśle połączone z poznawczymi strategiami twórczymi w literaturze oraz ich związkiem z pozaliterackimi koncepcjami naukowymi. Część środkowa tomu, połączona z pierwszą figurą metafory (Błażej Filanowski, *Metaforyczne ożywianie miasta. Praktyka na pograniczu nauki i sztuki*), związana jest ze sztukami plastycznymi, animacją i aktywnością twórczą (Piotr Ostrowski, *Nauka prawa w sztuce filmów animowanych*, Daniel Jerzy Żyżniewski, *Dziennik malarski jako fenomen artystyczno-psychologicznego wyrazu i oddziaływania*, Jarosław Janowski, *Prostota*, Dobrosław Bagiński, *Manifest niepoprawności*). Następne dwa teksty („fotograficzne”), w których podjęty jest problem nieostrości i nieoczywistości w traktowaniu natury, sztuki i przestrzeni życia (Annette Siemes, *Nieostrość z perspektywy teorii komunikacji i badań normalności*, Błażej Filanowski, *Od „topografii” do Nowej Topografii. Dwie natury ujawnione przez fotografowany krajobraz*) to swego rodzaju liminoidalna przestrzeń między sztuką i naturą. Z kolei ostatnie cztery artykuły (Anita Grzegorzewska, *Komunikacyjna rola przedogródka, czyli rzecz o ludowej wizji świata*, Ewa Kępa, *Szorstkość lnu i zapach wełny. Wykonywanie ściegu za ściegiem jako forma dialogu z naturą*, Tomasz Adamski, *Motyw Kobiety-Góry we współczesnych islandzkich filmach i serialach*, Katarzyna Citko, *Siedem gór, siedem strumieni*) nawiązują do komunikacyjnego potencjału natury. To, co mogłoby zostać uznane za graniczne lub nieokreślone, pozadyscyplinowe lub niezdiscyplinowane, może okazać się nową perspektywą otwierającą nieznane lub jedynie nieuznawane (dotychczas) problemy i zjawiska. W efekcie monografia stanowi zaproszenie do poszukiwań i ukazuje bardzo zróżnicowane postawy i kierunki w obieraniu strategii twórczych i komunikacyjnych.

Bibliografia

- Bartosiak M., Habrajska G. (red.) (2018), *Nauka (płynąca ze) sztuki – sztuka (uprawiania) nauki*, Łódź: Wydawnictwo Primum Verbum.
- Habrajska G., Ślósarska J. (red.) (2016), *Strategie twórcze w działaniu*, Łódź: Wydawnictwo Primum Verbum.